

Sygn. akt: III AUa 383/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn

SSO del. Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2014 r. w Łodzi

sprawy **T. S. reprezentowanego przez kuratora B. G. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 17 stycznia 2013 r., sygn. akt: VIII U 2607/12,

- 1. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że ustala, iż B. G. (1) jako kurator częściowo ubezwłasnowolnionego T. S. nie jest zobowiązana do zwrotu świadczeń za okres od 1 do 31 marca 2011 roku i od 1 do 31 sierpnia 2011 roku i oddala odwołanie w pozostałej części;**
- 2. oddala apelację w pozostałym zakresie.**

Sygn. akt III AUa 383/13

UZASADNIENIE

W dniu 29 maja 2012r. B. G. (1), kurator częściowo ubezwłasnowolnionego T. S., odwołała się od decyzji z 25 kwietnia 2012 r. , którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 31 marca 2011r., od 1 do 31 sierpnia 2011r. i od 1 do 30 listopada 2011r. w kwocie łącznej 1.835,01 zł. Odwołująca wskazała, że T. S. oraz ona, jako jego kurator, nie zostali poinformowani ani pouczeni o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty socjalnej. Odwołująca zauważyła, że podopieczny ze względu na stan zdrowia psychicznego, nie funkcjonuje normalnie w życiu codziennym i nie potrafi prawidłowo dbać o swoje interesy. Ponadto skarżąca wskazała, że praca, którą wykonuje T. S., ma znaczenie terapeutyczne, a osiągnięte wynagrodzenie nie jest wysokie .

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wnosił o jego oddalenie. W uzasadnieniu swojego stanowiska podniósł, że T. S. ma ustalone prawo do renty socjalnej od 2005r. i jednocześnie od 1 grudnia 2009r. do 30 listopada 2011r. był zatrudniony w Miejskim O. Zoologicznym. Z tytułu zatrudnienia osiągnął wynagrodzenie, które w marcu, sierpniu i

listopadzie 2011r. przekroczyło graniczną kwotę 30% miesięcznego przeciętnego wynagrodzenia i dlatego wypłacona za ten okres renta socjalna była świadczeniem nienależnym .

Wyrokiem z 17 stycznia 2013r. ,w sprawie VIIIU 2607/12, Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że T. S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres: od 1 do 31 marca 2011r., od 1 do 31 sierpnia 2011r. i od 1 do 30 listopada 2011r.

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

B. G. (1) została ustanowiona kuratorem dla częściowo ubezwłasnowolnionego T. S.. W dniu 2 lutego 2007 r. złożyła przyrzeczenie . T. S. od 2005 r. ma ustalone prawo do renty socjalnej. Wysokość renty wynosiła od 1 marca 2011r. - 611,67 zł. i od 1 marca 2012r.- 682,67 zł. Od 1 grudnia 2009r. do 31 grudnia 2011r. T. S. był zatrudniony w Miejskim O. Z. w Ł. jako pomoc pielęgniarza zwierząt z wynagrodzeniem brutto w wysokości 820,72 zł . W okresie od stycznia 2011 r. do grudnia 2011 r. z tytułu zatrudnienia T. S. uzyskał dochód w wysokości 9.338,58 zł . , przy czym w poszczególnych miesiącach przychód wyniósł brutto:

- za styczeń 2011r. – 693 zł.;
- za luty 2011r. – 713 zł.;
- za marzec 2011r. – 1375,63 zł.;
- za kwiecień 2011r. – 662,55 zł.;
- za maj 2011r. – 693 zł.;
- za czerwiec 2011r. – 693 zł.;
- za lipiec 2011r. – 696,40 zł.;
- za sierpień 2011r. – 1043 zł.;
- za wrzesień 2011r. – 693 zł.;
- za październik 2011r. – 713 zł.;
- za listopad 2011r. – 1083 zł.;
- za grudzień 2011r. – 280 zł.;

W dniu 14 lutego 2012 r. została ujawniona nadpłata renty za okres od 1 do 31 marca 2011 r., od 1 do 31 sierpnia 2011 r. i od 1 do 30 listopada 2011 r. w kwocie 1.835,01 zł.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, u T. S. stwierdzono upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym. Występują u niego znaczne zaburzenia w zakresie pamięci bezpośredniej, percepcji wzrokowej, koordynacji wzrokowo - ruchowej i zdolności grafomotorycznych na podłożu zmian w centralnym układzie nerwowym. Osoba z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym osiąga rozwój intelektualny dziecka 6-7 letniego i z tego powodu nie jest w stanie zrozumieć pism urzędowych, które często zawierają sformułowania niezrozumiałe dla osób upośledzonych umysłowo . Z opinii psychologicznej wynika, że T. S. nie jest w stanie w dostatecznym stopniu rozumieć sensu i treści pouczeń zawartych w decyzji ZUS i działać zgodnie z nimi, dbając o swoje interesy.

Sąd Okręgowy dokonał ustaleń stanu faktycznego w oparciu o dokumenty z akt organu rentowego i akt sprawy, uznając je za wiarygodne i wystarczające dla poczynienia przedmiotowych ustaleń. Sąd czynił ustalenia także w oparciu o

opinie biegłych lekarzy psychologa i psychiatry, uznając je za wiarygodne, jako spójne, jasne i logiczne, sporządzone w oparciu o badanie wnioskodawcy.

W uzasadnieniu podstawy prawnej rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy powołał art. 138 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz. U. 2009, Nr 153, poz. 1227), zgodnie z którym osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania; 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust.2). Ponadto zgodnie z art. 84 ust 1 ustawy 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137 poz. 887 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego (...).

W ocenie Sądu I instancji w przedmiotowej sprawie nie można uznać, że pouczenia zawarte w decyzjach ZUS mogły być w dostateczny sposób zrozumiane przez T. S., w taki sposób, że ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Powołując się na opinie biegłych psychologa i psychiatry, z których wynika, że T. S. jest upośledzony umysłowo w stopniu umiarkowanym i nie jest w stanie w dostatecznym stopniu zrozumieć pouczeń w decyzji ZUS, nie można uznać, że zostały spełnione przesłanki nienależnego świadczenia z art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej. Nadto na marginesie Sąd I instancji wziął pod uwagę argumenty strony skarżącej, że praca w Miejskim O. Z. w Ł. w charakterze pomocy pielęgniarza zwierząt ma dla T. S. głównie znaczenie rehabilitacyjne a osiągnane w niej zarobki nie są wysokie.

W rezultacie poczynionych ustaleń i rozważań na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i uznał, że T. S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 31 marca 2011 r., od 1 do 31 sierpnia 2011 r. oraz od 1 do 30 listopada 2011 r.

W ustawowym terminie wyrok w całości zaskarżył organ rentowy. Apelujący zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie :

- prawa materialnego, a w szczególności art. 138 z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2009r. Nr 153 poz. 1227 z p. z.) oraz art. 10 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268) poprzez niewłaściwe zastosowanie i ustalenie, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że T. S. w marcu 2011r., w sierpniu 2011r. i listopadzie 2011r. otrzymał wynagrodzenie brutto w kwocie przekraczającej 30% przeciętnego wynagrodzenia, co powodowało zgodnie z art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej (w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2012r.), zawieszenie świadczenia za dany miesiąc. Wobec wypłaty renty, zaistniała podstawa do zwrotu świadczenia za ten okres. Sąd Okręgowy rozpoznając odwołanie, przyjął, że uprawniony do renty nie został prawidłowo i wyczerpująco pouczony o swoich prawach, gdyż nie był w stanie w dostatecznym stopniu zrozumieć sensu i treści pouczeń w decyzji ZUS. W myśl art.10 ust.7 cyt. ustawy o rencie socjalnej, osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający świadczenie o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. Apelujący podkreślił, iż Sąd I instancji pominął fakt, że zaskarżona decyzja o zwrocie świadczeń skierowana została do przedstawiciela ustawowego wnioskodawcy, a adresat tej decyzji jest powołany do sprawowania pieczy nad osobą i majątkiem ubezwłasnowolnionego, podlega przy tym nadzorowi władzy opiekuńczej (art. 165 § 1 k.r. i o.). Jak wynika z zaświadczenia Sądu Rejonowego w sprawie VIII RNs 531/05, B. G. (1) od 2 lutego 2007r. jest ustanowiona kuratorem T. S., a zatem istniała podstawa faktyczna i prawna do rozpoznania sporu w oderwaniu od ustaleń co do stopnia upośledzenia umysłowego rencisty oraz w oderwaniu od możliwości zrozumienia przez niego istoty pism urzędowych. Apelujący wskazał też, że pouczenie zawarte w przekazywanych wnioskodawcy decyzjach jest czytelne i jasne, winno być zrozumiałe dla opiekuna prawnego ustanowionego dla T. S.. Jeżeli opiekun nie udzielił wnioskodawcy odpowiednich wskazówek albo poleceń z uwagi na fakt jego ograniczonej percepcji, to jako osoba powołana do

reprezentowania go i dokonywania w jego imieniu czynności prawnych, winna w przedmiotowej kwestii podjąć odpowiednie działania. Taka władza opiekuńcza zobowiązuje także do zapoznania się z treścią otrzymanywanych przez wnioskodawcę „pism urzędowych”, a zatem uchylenie się od obowiązku zapoznania się z treścią pouczeń (tu: istotnych dotyczących wypłaty świadczeń dla podopiecznego), jest nieusprawiedliwione i jednocześnie naganne. W ocenie apelującego obowiązek pouczenia o braku prawa do wypłaty świadczenia został przez organ rentowy spełniony.

W ocenie apelującego kurator winien niezwłocznie powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu powodującego zawieszenie prawa (tu: ust. 7 art. 10 ustawy o rencie socjalnej). Obowiązek ten po stronie uprawnionego (jego przedstawiciela ustawowego), nie został dopełniony i to pomimo, iż o okolicznościach mających wpływ na zawieszenie wypłaty przyznanej renty socjalnej uprawniony był każdorazowo w decyzjach informowanych (por. np. pkt V ppkt 3 decyzji). Apelujący ponadto zauważył, że kurator B. G. (1) miała już do czynienia z analogiczną sytuacją, jaka wystąpiła z przychodem osiągniętym przez wnioskodawcę w 2010r. tj. w sprawie, w której wnosila w imieniu T. S. odwołanie, co wskazuje, że miała świadomość obowiązujących pouczeń. Wg apelującego ustawa o rencie socjalnej wprowadziła szczególnie i wydaje się samodzielny zapis co do okoliczności zawieszania wypłaty tego świadczenia (tu: art. 10 ustawy o rencie socjalnej). Natomiast odesłanie do przepisów ustawy emerytalno - rentowej, w tym także do art. 138 (tu: art. 15 ustawy o rencie socjalnej) ma miejsce w sprawach nieuregulowanych. Wówczas przepisy o emeryturach i rentach stosuje się odpowiednio, czyli w zakresie zawężonym co do kwestii wyłącznie nieuregulowanych ustawą o rencie socjalnej. Z tego zapisu należy wywieść, że gdy zostanie stwierdzone osiągnięcie we wskazanym miesiącu wynagrodzenia w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej, to renta ta jest po prostu nienależna i nie musi być rozpatrywana w kategorii zdefiniowanej jako nienależnie pobrane świadczenie. Ulega ona z mocy prawa bezwzględnemu zawieszeniu, a skoro tak, to nie przysługuje i należy ją zwrócić. Obowiązek kontrolowania wysokości uzyskiwanych przychodów, aby nie przekroczyły kwoty wynikającej z art. 10 ust. 6, spoczywa na uprawnionym lub jego przedstawicielu ustawowym, który w każdej decyzji jest pouczany o tego rodzaju obowiązku. Pouczenie to jednak ma nie tylko inną podstawę prawną (ust. 7), ale też inny charakter i cel niż pouczenie, o którym mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W konkluzji apelujący stwierdził, że art. 10 ustawy o rencie socjalnej jest samodzielną normą prawa, która ma odesłanie do innych przepisów tylko w odniesieniu do tych kwestii, które w powyższym przepisie nie zostały uregulowane. Dla obowiązku zwrotu renty socjalnej, którą zawiesza się z uwagi na przekroczenie określonej przepisami granicy przychodu, bez wpływu pozostaje to, czy wnioskodawca nie miał możliwości kontrolowania wysokości uzyskiwanego wynagrodzenia oraz jego sytuacja osobista. Oznacza to, iż w przypadku wypełnienia przesłanki dotyczącej otrzymania wynagrodzenia wyższego niż dopuszczalne, świadczenie bezwarunkowo podlega zwrotowi. T. S. niewątpliwie pobrał nienależną mu rentę socjalną w trzech miesiącach 2011r. z powodu osiągnięcia przychodu powodującego zawieszenie świadczenia i rentę taką, jako podlegającą zawieszeniu na podstawie odrębnej regulacji, powinien zwrócić.

W konkluzji wniesionej apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego

wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 25 kwietnia 2012r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługiwała na uwzględnienie w części, a podniesione tam zarzuty skutkowały koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczeniem co do istoty sprawy.

Zasadny jest zarzut apelującego, że Sąd I instancji dopuścił się naruszenia art. 10 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.), pomijając zarówno w treści rozstrzygnięcia, jak i w jego uzasadnieniu zasadniczą okoliczność w sprawie, że zaskarżona decyzja, w odróżnieniu od decyzji, będącej przedmiotem rozpoznania w powołanej w apelacji sprawie VIIIU 629/11, została wydana nie w stosunku do rencisty, ale wobec kuratora ustanowionego dla częściowo ubezwłasnowolnionego T. B. G.. Tym samym zupełnie chybiona i pozbawiona znaczenia w niniejszej sprawie jest argumentacja Sądu Okręgowego dotycząca niemożności zrozumienia przez rencistę T. S., ze względu na istniejące upośledzenie umysłowe, pouczeń zawartych w decyzjach ZUS. Nie ma sporu co do tego, że uprawniony do renty socjalnej nie jest w stanie z uwagi na umiarkowany stopień upośledzenia umysłowego

prawkłowo zrozumieć znaczenia pouczeń i wławciwie chronić swoich interesów. Przesądza to również rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który wyrokiem z 29 stycznia 2013r., III AUa 841/12, oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z 8 marca 2012r., VIIIU 629/11, zmieniającego decyzję ZUS i ustalającego, że T. S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za grudzień 2010r. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podkreślił, że uprawniony do renty nie może być zobowiązany do zwrotu świadczenia, ponieważ nie był w stanie, ze względu na stan zdrowia psychicznego, w dostatecznym stopniu zrozumieć sensu i treści pouczeń zawartych w decyzjach ZUS. Jednocześnie Sąd Apelacyjny zauważył, że od 2007r. T. S. jest osobą częściowo ubezwłasnowolnioną z uwagi na upośledzenie umysłowe. W dniu 10 sierpnia 2007r. kurator ustanowiony dla ubezwłasnowolnionego częściowo T. S. B. G. (2) złożyła w organie rentowym zaświadczenie z Sądu Rejonowego, wydane w dniu 2 lutego 2007r., w sprawie VIII RNs 531/05, potwierdzające fakt ustanowienia jej kuratorem. W takiej sytuacji doręczenie pisma (decyzji) stronie ubezwłasnowolnionej częściowo winno nastąpić za pośrednictwem jej kuratora, ponieważ tylko on może je odebrać ze skutkiem prawnym. Doręczenie pisma tylko stronie, jeśli w jej imieniu działa przedstawiciel ustawowy, jest bezskuteczne. To zaniechanie skutkuje w aspekcie opinii biegłych potwierdzających niemożność dostatecznego zrozumienia przez T. S. treści i znaczenia pouczeń w decyzjach ZUS, jednoznacznym ustaleniem, że sporna kwota renty, mimo przekroczenia dopuszczalnej kwoty przychodu, nie jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art.138 ust.2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. uzasadnienie wyroku SA w Łodzi z 29 stycznia 2013r., III AUa 841/12).

W kontekście powyższych rozważań, które Sąd Apelacyjny w tym składzie w całości podziela, niezasadnym są argumenty apelującego, że ww. art.138 nie ma zastosowania w odniesieniu do zwrotu renty socjalnej, a kurator B. G. (1) została pouczona o okolicznościach uzasadniających zawieszenie prawa do świadczenia w sposób dorozumiany (przez udział w sprawie VIIIU 629/11). Zgodnie z art. 15 pkt 1 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 982), w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio m.in. art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., Nr 153, poz.1227 ze zm.). Wbrew twierdzeniom organu rentowego, art.10 ustawy o rencie socjalnej nie zawiera uregulowań co do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń i dlatego, zgodnie z treścią odesłania z art.15 ustawy, w tym zakresie ma zastosowanie art.138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z ww. art.138 ust.2, za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy powołał art.138 ust.2 pkt 1, uznając, że osoba uprawniona do świadczenia (T. S.) ze względu na upośledzenie umysłowe nie mógł zrozumieć i prawdkłowo zastosować pouczenia o braku prawa do jego pobierania. Okoliczność ta nie jest kwestionowana przez apelującego. W kontekście zarzutów apelacji należało jednak ocenić, czy i ewent. od kiedy można uznać, że zobowiązany do zwrotu jest kurator ubezwłasnowolnionego częściowo B. G. (1). W pierwszej kolejności należy podkreślić, że w sprawie nie było sporu co do tego, iż w marcu, sierpniu i listopadzie 2011r. uprawniony do renty socjalnej uzyskał przychód przekraczający 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych (art.10 ust.6 w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012r.). Tym samym zaistniała podstawa faktyczna do zawieszenia prawa do renty socjalnej za ww. miesiące na podstawie art.10 ust.6 cyt. ustawy. Zgodnie z art.138 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Przy czym regułą jest wypłata świadczeń osobom uprawnionym, które są oznaczone w decyzjach ZUS (np. uprawnionej do renty socjalnej). Prawo dopuszcza jednak sytuacje, w których świadczenie zostanie wypłacone innej osobie niż uprawniona do świadczenia. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Zgodnie z art.12b ust.1 ustawy o rencie socjalnej, jeżeli dla osoby uprawnionej do renty socjalnej ustanowiono opiekę prawną, świadczenie to wypłaca się osobie sprawującej tę opiekę. Ponadto jak wynika z art.10 ust.7 ustawy, osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel

ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. W niniejszej sprawie osobą uprawnioną do renty socjalnej jest T. S., ale w jego imieniu działa ustanowiony przez Sąd kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, którym od 2007r. jest B. G. (1). Zgodnie z powołanym art.10 ust.7 ustawy o rencie socjalnej na B. G. (1), jako przedstawicielu ustawowym, ciąży ustawowy obowiązek niezwłocznego powiadomienia ZUS o osiągnięciu przez podopiecznego przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Zaniechanie tego obowiązku przez zobowiązanego przedstawiciela ustawowego i wypłata świadczenia mimo zaistnienia okoliczności uzasadniających jego zawieszenie, jak słusznie podnosi apelujący, rodzi obowiązek zwrotu świadczenia jako nienależnego. Obowiązek ten powstaje jednak tylko pod warunkiem, że zostaną spełnione wszystkie przesłanki z art.183 ust.2 pkt 1 ustawy, a wymóg pouczenia osoby zobowiązanej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia jest szczególnie istotnym elementem tej regulacji. W treści obowiązujących przepisów wyraźnie został wyeksponowany czynnik świadomości pobrania świadczenia nienależnego, przy czym o jej istnieniu przesądza dokonanie pouczenia o okolicznościach ustania prawa do świadczeń albo wstrzymania ich wypłaty. Tym samym, wbrew twierdzeniom apelującego, nie można dokonania pouczenia domniemywać. W niniejszej sprawie jest to tym bardziej oczywiste, że opiekun prawny w piśmie z 12 września 2011r. poinformował ZUS o nieotrzymywaniu korespondencji dotyczącej podopiecznego. Wbrew stanowisku apelującego, pouczenie musi być skierowane do osoby zobowiązanej do zwrotu świadczenia, a konsekwencją braku takiego pouczenia, zgodnie z powołanym art.138 ust.2 pkt 1, jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu świadczenia, jako nienależnie pobranego. Jak wynika z akt rentowych, mimo złożenia przez B. G. (1) 10 sierpnia 2007r. (k.24a akt ZUS) w organie rentowym zaświadczenia o ustanowieniu jej kuratorem dla częściowo ubezwłasnowolnionego T. S., po raz pierwszy doręczono na adres wymienionej decyzję z 15 września 2011r. Tym samym dopiero po doręczeniu B. G. (1) ww. decyzji, którą wysłano 22 września 2011r. i która zawierała pouczenie o obowiązku powiadomienia ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość (pkt VI ust.1 w pouczeniu ww. decyzji) zaistniały przesłanki z art.138 ust.2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uzasadniające zobowiązanie kuratora do zwrotu pobranej renty socjalnej, jako nienależnej (por. też uzasadnienie wyroku SA w Łodzi z 29 stycznia 2013r., III AUa 841/12). W rezultacie za nienależne, ponieważ pobrane po dacie doręczenia do rąk przedstawiciela ustawowego stosownego pouczenia (we wrześniu 2011r.), można uznać tylko świadczenie wypłacone za listopad 2011r. Dwa pozostałe sporne świadczenia za marzec i sierpień 2011r. zostały bowiem wypłacone przed datą prawidłowego pouczenia kuratora ubezwłasnowolnionego częściowo rencisty o obowiązku powiadomienia ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość. Z tych wszystkich względów zarzuty apelacji, co do zasady zasługujące na uwzględnienie i skutkujące koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku, mogły odnieść skutek tylko w odniesieniu do świadczenia wypłaconego za listopad 2011r.

W rezultacie na podstawie art.386§1 k.p.c. w zw. z art.477¹⁴§1 i 2 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że ustalić, iż B. G. (1), jako kurator częściowo ubezwłasnowolnionego T. S., nie jest zobowiązana do zwrotu świadczeń za marzec i sierpień 2011r., oddalając odwołanie w pozostałej części (co do świadczenia za listopad 2011r.). Na podstawie art.385 k.p.c. oddalono apelację co do żądania zwrotu, jako świadczenia nienależnie pobranego, renty socjalnej wypłaconej za marzec i sierpień 2011r., uznając ją w tej części za bezzasadną.